

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Godkännande av vissa bestämmelser i konventionen om förbud mot och förhindrande av olovlig import, export och överföring av äganderätt avseende kulturregdom och i Unidroit-konventionen om stulna eller olovligt exporterade kulturföremål

1998-99

nr 11
RP nr 7

REPUBLIKENS PRESIDENTS FÖRSLAG

Republikens president föreslår att lagtinget ger sitt bifall till att lagarna om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen om förbud mot och förhindrande av olovlig import, export och överföring av äganderätt avseende kulturregdom samt om godkännande av vissa bestämmelser i Unidroit-konventionen om stulna eller olovligt exporterade föremål och om tillämpningen av konventionen träder i kraft i landskapet Åland till de delar konventionerna faller inom landskapets behörighet.

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Syftet med den i det första lagförslaget avsedda Unesco-konventionen är att organisera det internationella samarbetet i syfte att skydda nationell kulturregdom. Avsikten är å ena sidan att förhindra att nationell kulturregdom olagligt utförs från länderna och å andra sidan att i samarbete mellan länderna spåra upp och återlämna olagligt överförd kulturregdom. Den i det andra lagförslaget berörda Unidroit-konventionen kompletterar Unesco-konventionen och innehåller mera detaljerade bestämmelser om återlämnande av stulna och olagligt exporterade kulturföremål.

Enligt 18 § 11 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet. Konventionerna innehåller i huvudsak bestämmelser inom denna sektor men där ingår även bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, framför allt inom rättskipningen (domstolsväsendet, beläggande med kvarstad m.m.).

Lagutskottet har enligt 41 § 1 mom. lagtingsordningen inbegärt kulturutskottets utlåtande i ärendet. Med hänvisning till kulturutskottets utlåtande konstaterar lagutskottet att gällande landskapslagstiftning redan i huvudsak uppfyller de krav de i presidentens framställning berörda konventionerna ställer. I vissa avseenden, som närmare berörs i kulturutskottets utlåtande, kan det dock finnas orsak att mot bakgrund av konventionernas innehåll se över landskapslagstiftningen.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet att lagtinget ger det begärda bifallet enligt 59 § 2 mom. självstyrelselagen.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget har den 24 mars 1999 inbegärt lagutskottets yttrande över framställningen.

Lagutskottet har med stöd av av 41 § 1 mom. lagtingsordningen inbegärt kulturutskottets utlåtande i ärendet, vilket fogas till betänkandet.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Wickström-Johansson, ledamöterna Sirén och Söderholm samt ersättaren Sune Eriksson.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Lagtinget ger sitt bifall till att lagarna träder i kraft i landskapet Åland till de delar de i framställningen nämnda konventionerna faller inom landskapets behörighet, under förutsättning att riksdagen antar lagförslagen i oförändrad form.

Mariehamn den 13 april 1999

Ordförande

Lotta Wickström-Johansson

Sekreterare

Lars Ingmar Johansson

ÅLANDS LAGTING

Till lagutskottet

från kulturutskottet

Lagutskottet har i brev av den 25 mars 1999, med stöd av lagtingsordningens 41 § 1 mom., inbegärt kulturutskottets utlåtande om republikens presidents framställning nr 7/1998-99 till de delar framställningen berör frågor inom kulturutskottets uppgiftsområde. Kulturutskottet får i anledning härav anföra följande:

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Allmänt

Republikens president föreslår att lagtinget ger sitt bifall till att lagen om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen om förbud mot och förhindrande av olovlig import, export och överföring av äganderätt avseende kulturegendom (Unesco-konventionen) samt lagen om godkännande av vissa bestämmelser i Unidroit-konventionen om stulna eller olagligt exporterade kulturföremål och om tillämpningen av konventionen träder i kraft i landskapet Åland, till de delar konventionerna faller inom landskapets behörighet.

Det huvudsakliga syftet med Unesco-konventionen är att organisera det internationella samarbetet i syfte att skydda nationell kulturegendom. Målsättningen är att förhindra att sådan kulturegendom som i de olika staterna klassificerats som statens kulturegendom olagligen förs ut ur landet samt att skapa ett samarbete staterna emellan så att olagligt överförd kulturegendom kan spåras upp och återlämnas. Eftersom Unesco-konventionen har ansetts vara alltför allmän och bristfällig har den kompletterats med Unidroit-konventionen. Den senare konventionen innehåller detaljerade bestämmelser om restitution och återlämnande av stulna eller olagligt exporterade kulturföremål.

Rikets lagstiftningsbehörighet

Utskottet konstaterar att landskapet med stöd av 18 § 11 punkten självstyrelselagen har behörighet att lagstifta om förbud mot utförsel av kulturföremål från landskapet till utlandet och riket. De aktuella konventionerna syftar i första hand till att lösa situationer då föremål *olovligen* har förts ut från en konventionsstat. De bestämmelser som då kommer i fråga berör därmed sådana rättsområden som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet, bl.a. rättskipning. Polismyndigheten övervakar utförsel av kulturföremål och i fråga om utförsel till utlandet är även tullmyndigheten övervakande myndighet. Om polis- och tullmyndighetens rätt att använda tvångsmedel för att övervaka utförseln bestäms också i rikslagstiftning.

Landskapets lagstiftningsbehörighet samt eventuella behov av lagstiftningsåtgärder

Konventionerna förutsätter att de anslutna staterna själv definierar sin kulturegendom och upprättar ett register över offentlig och privat kulturegendom. Eftersom landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om skydd av kulturhistoriskt värdefulla föremål i landskapet är det landskapsmyndigheterna som skall definiera vad som är landskapets kulturegendom. Utskottet konstaterar att bestämmelser om skydd av kulturhistoriskt värdefulla föremål finns i flera landskapslagar. I landskapslagen om fornminnen finns bestämmelser om lösa fornföremål. Landskapslagen om skydd av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse innehåller bl.a. bestämmelser om skydd av målningar, inskrifter och utsmyckningar på byggnader. Vidare finns i landskapslagen om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål bestämmelser om utförsel av vissa kulturhistoriskt värdefulla föremål samt om återlämnande av kulturföremål som förts bort från ett land som ingår i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Utskottet har särskilt noterat att den definition av begreppet kulturföremål som finns i landskapslagen om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål inte till fullo överensstämmer med konventionernas definition av kulturegendom. Det kan därför finnas anledning att överväga en komplettering av landskapets definition av kulturföremål. Vidare har utskottet erfarit att det inte finns något register över sådana kulturföremål som skall anses utgöra landskapets kulturegendom.

Vidare förutsätter Unesco-konventionen att de anslutna staterna främjar eller inrättar sådana institutioner som har till uppgift att bevara och levandegöra kulturegendom, organisera övervakning av arkeologiska utgrävningar, säkerställa att viss kulturegendom bevaras på sin rätta plats och att skydda vissa områden som reserverats för arkeologisk forskning m.m. Utskottet anser att nämnda uppgifter i stort sett uppfylls i landskapet med stöd av landskapslagstiftning. Genom Unesco-konventionen åtar sig medlemstaterna dessutom att ålägga antikvitethandlare att föra ett register med uppgifter om kulturföremål som handlaren hanterar i sin verksamhet samt en plikt att informera köpare av kulturföremål om eventuella exportförbud. Sådana bestämmelser bör hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet. För närvarande finns inte sådana bestämmelser i landskapslagstiftningen.

Med beaktande av vad utskottet ovan framfört anser utskottet att lagtinget kan ge sitt bifall till att Unesco-konventionen och Unidroit-konventionen träder i kraft i landskapet. En anslutning till konventionen ger den åländska kulturegendomen ett förbättrat skydd om föremål olovligen bortförs från landskapet. Sammanfattningsvis har utskottet funnit, till den del konventionerna berör landskapets lagstiftningsbehörighet, att konventionsbestämmelserna åtminstone delvis redan uppfylls. En noggrannare översyn av lagstiftningen behöver vidtas för att klarlägga eventuella behov av kompletterande lagstiftning. Utskottet föreslår därför att landskapsstyrelsen ser över den aktuella lagstiftningen och vidtar de åtgärder som landskapsstyrelsen anser nödvändiga för att uppfylla konventionen.

ÄRENDETS BEREDNING

Lagutskottet har i en skrivelse av den 25 mars 1999 inbegärt kulturutskottets utlåtande i ärendet.

Utskottet har i ärendet hört överantikvarien Sol-Britt Kärkkäinen.

Närvarande vid ärendets avgörande behandling var ordföranden Lundberg, vice ordföranden Viveka Eriksson samt ledamöterna Eklöw, Holmberg och Sundman.

Mariehamn den 7 april 1999

På kulturutskottets vägnar

Ordförande

Gunnar Lundberg

Sekreterare

Marine Holm-Johansson

